

Sebestyén Géza

2010 utáni gazdasági konvergencia

A tanulmány hazánk elmúlt bő egy évtizedének gazdasági konvergenciafolyamatait vizsgálja. Az első fejezet azon gazdasági összefüggéseket tekinti át, melyeket minden gazdaságpolitikával foglalkozó szereplőnek ismernie érdemes. A makrogazdasági mutatók kapcsolatainak tisztázása egyben útmutatót is ad számunkra, milyen sorrendben érdemes az egyes területek helyzetének alakulását áttekintenünk. A második fejezet egyfajta leltárt állít, megmutatja, hogy milyen helyzetben vette át Magyarországot a jobbközép kormány 2010-ben. Áttekintjük az államháztartás helyzetét, az adókörnyezetet, a kamatok szintjét, a foglalkoztatás és gazdasági növekedés állapotát, a gazdasági szereplők eladósodottságát és a háztartások helyzetét. A harmadik fejezet ugyanezen területek számbavételével mutatja be, hogy mi történt a 2010-es gazdaságpolitikai irányváltás óta. Végül a negyedik fejezet összegzi a dolgozat főbb eredményeit.

1. Gazdaságpolitikai alapvetések

Minden kormány és gazdaságpolitika elsődleges célja az, hogy az állampolgárainak minél szélesebb köre számára biztosítson stabil és magas szintű jólétet. A lakosság jóléte azonban nehezen mérhető és követhető mutató, így szükségünk van olyan indikátorokra, melyek a jólét alakulását segítenek megérteni. Az egyik ilyen fontos mérőszám a lakossági fogyasztás szintje. A fogyasztás stabil növekedése, a vásárlói kosár és a lehetőségek bővülése a jólét kedvező irányú változásának egyik kézzelfogható jele. Egy másik fontos, ezzel erősen összefüggő indikátor a szegénységből való kitöréshez szükséges erőfeszítések mértéke.

A jóléti mutatók emelése a munkalehetőségek bővítésével és a keresetek növekedésének támogatásával érhető el. A foglalkoztatási mutató, mely az állással rendelkezők arányát mutatja a munkaképes korú lakosság arányában, erős korrelációban van a jóléti mérőszámokkal. Mi-

nél több állampolgár rendelkezik munkahellyel, annál többen tudnak stabil és emberi méltóságához illő életkörülményeket biztosítani maguk és családjuk számára. A fizetések és a jólét kapcsolata szempontjából a háztartások vásárlóerő-paritáson számolt jövedelme az egyik legfontosabb mutató. Ez az indikátor az inflációs hatásokat is figyelembe véve mutatja meg, hogy egy háztartás többet vagy kevesebbet tud vásárolni egy adott időszakban.

A bérek alakulásánál fontos szerepe van a minimálbér és a bérminimum szintjének. A legalacsonyabb fizetési szint megemelése jellemzően feljebb tolja a többi munkavállaló keresetét is. Azonban ezen eszközzel nem lehet felelőtlenül bánni. Egy túlságosan nagy arányú emelés komoly versenyképességi hátrányt okozhat az adott országnak, ami a foglalkoztatás csökkenésén keresztül akár többszörösen is megbosszulhatja magát.

A foglalkoztatás és a bérek szintje a gazdasági teljesítmény alakulásának függvénye. A reál GDP mutató, mely az adott ország gazdasági teljesítményét az inflációtól megtisztítva mutatja, az egyik legfontosabb vezérlője a lakosság munka- és kereseti lehetőségeinek. Ha egy ország reál GDP mutatója erősebben növekszik, az segíti a munkahelyteremtést és lehetővé teszi a bérek emelését is. Így amennyiben a munkavállalók helyzetét javítani szeretnénk, úgy figyelmet kell fordítani a GDP mutató kedvező alakulására.

Az eladósodottság kétélű fegyver. A gazdaság (vállalatok és lakosság) adósságának növekedése közvetlen hatásként általában segíti a GDP emelkedését, hiszen több pénz lesz a gazdaságban, ennek következtében pedig jellemzően a cégek értékesítési mutatói is kedvezően alakulnak. A túlságosan magas eladósodottság azonban a jövőben komoly terhet ró a gazdasági szereplőkre. Ha a cégek és a magánszemélyek a bevételeik nagyobb részét kénytelenek hiteltörlesztésre és kamatfizetésre fordítani, úgy kevesebb pénzük marad a fogyasztásra, mely károsan hat az ország GDP mutatójának hosszú távú alakulására.

Az adósság terheinek legfontosabb indikátora a hitelkamatok szintje. Minél magasabbak a kamatok, annál nehezebb helyzetbe kerülnek az adósok, annál jobban vissza kell fogniuk a fogyasztásukat ahhoz, hogy kötelezettségeiknek eleget tudjanak tenni. Ennek megfelelően az alacsony kamatok ösztönzik a fogyasztást és a gazdaságot. A kamatszint meghatározása azonban nem történhet önkényesen, a szintje ugyanis ellentétesen mozog a befektetői bizalom alakulásával. Ha egy kormány kedvezőbb kamatszintet szeretne, úgy először az iránta megnyilvánuló bizalom szintjét kell növelnie.

A bizalom növelése az államháztartás egyensúlyának javításával tehető meg. Ennek elsődleges eszköze a hiány szintjének elfogadható szinten tartása. A túl magas hiány az államadósság gyors növekedését vonja ugyanis maga után, mely a befektetőket inkább bizalmatlanná teszi. Hiteles, jól működő gazdaságpolitika esetén a befektetői bizalom jellemzően magasabb a hazai szereplők esetében, hiszen ők jobban, közelebbről ismerik a gazdasági folyamatokat és a kormányzati és jegybanki intézkedéseket. Így prudens gazdasági kormányzás esetén az önfinanszírozás, azaz a hazai pénzforrások bevonása az állam finanszírozásába előnyökkel jár minden szereplő számára.

Az adórendszer kialakításánál alapvető fontosságú, hogy támogassa a gazdaságpolitikai célokat és irányokat. Amennyiben egy ország munkaalapú társadalmat szeretne építeni, úgy a munkához, vállalati működéshez kötődő adók (társasági nyereségadó, személyi jövedelemadó) alacsony szinten tartása lesz előnyös. A kormányzati kiadások fedezetének megteremtése érdekében érdemes az adóstruktúrát úgy alakítani, hogy más adónemek (mint például az általános forgalmi adó) szerepét növeljük.

2. A magyar gazdaság állapota 2009–2010-ben

Magas hiányok, növekvő államadósság. Magyarország 4,5 százalékos körüli államháztartási hiánnyal rendelkezett 2009-ben és 2010-ben is. Ezen értékek 1,5-2 százalékponttal voltak az Európai Monetáris Unió (EMU) deficitszintje alatt. Bár ez azt sugallja, hogy a magyar kormány felelősebb költségvetéssel rendelkezett, mint a Monetáris Unió országai, a megszorítás a legrosszabbkor jött. A korábbi évek felelőtlen költségei, a 2002–2006-os évek 7-9 százalékos (az EMU értékeinél 4-8 százalékponttal magasabb) és a 2007–2008-as 4-5 százalékos magyar államháztartási hiányok után hazánk pontosan akkor próbált restriktív gazdaságpolitikára váltani, amikor a világgazdasági válság miatt a leginkább kellett volna a támogató környezet a hazai gazdaságnak. A 2002 és 2010 közötti óriási hiányok következtében a GDP-arányos államadósság (mely mutató 2002-ben még teljesítette a 60 százalékos maastrichti kritériumot) 2009–2010-re 85 százalékos fölé emelkedett.

Koncepció nélküli, nem ösztönző adókörnyezet. A GDP-arányos magyar személyi jövedelemadó és áfabevételek kiugróan magasnak számítottak a régióban, míg a társasági nyereségadó-bevételek relatív szintje alacsony

volt. Tehát az adórendszer a vállalatoknak kedvezett, a munkavállalóknak azonban hátrányos volt. Ráadásul ez utóbbi miatt a vállalatok számára sem volt ideális a működési környezet, hiszen a munkaerő teljes költségét a magas bérterhek jelentősen megnövelték. Az adók is extrém magas volt, 2002 és 2010 között lényegében végig nagyjából 10 százalékponttal volt magasabb, mint a régiós második helyezett Csehországban. A reál minimálbér a legalacsonyabb volt a régióban, és a bérminimum sem számított magasnak, azaz a környezet a munkavállalók szemszögéből is kedvezőtlen volt.

Magas hitelkamatok. A pénzügyi környezet sem segítette a gazdaságot és a családokat. A rövid kamatok 6-11 százalék, míg a hosszúak 7-12 százalék között mozogtak. Mindkét mutató több százalékponttal volt a többi V4-es ország megfelelő értéke felett. Ez azt jelentette, hogy a vállalatok és a magánszemélyek csak nagyon drágán tudtak forrásokhoz jutni. Ez jelentős mértékben fékezte mind a vállalati, mind pedig a magánberuházásokat. A magas forrásköltségek pontosan tükrözték azt, hogy milyen alacsonyan állt a magyar kormányba vetett bizalom szintje.

Alacsony foglalkoztatottság, rossz gazdasági teljesítmény. A foglalkoztatási ráta 55 százalék körül volt, ez messze a legrosszabb érték volt a régióban. Nem meglepő módon a fentiek folyományaként a gazdaság zuhanórepülésben volt, a 2007–2008-as stagnálás után 6,7 százalékot esett 2009-ben. Ezzel hazánknak volt a V4-es országok közül a legrosszabb mutatója. Az egy főre eső gazdasági teljesítményünk az EMU értékének 60 százalékán állt. Míg a többi ország jelentős mértékben konvergált 2002 és 2010 között, addig mi kis túlzással egy helyben toporogtunk.

Növekvő eladósodás. Ráadásul ez a gazdasági pangás is csak hitelből volt megvalósítható. Mind a vállalatok, mind a magánszemélyek szédítő sebességgel adósodtak el 2010 előtt. 2010-re kiugróan magas volt a V4-en belül a magyarok eladósodottságának mértéke mindkét szektorban. Azaz nemcsak az ország jelene volt borús, hanem a jövő felélése is zajlott.

Lecsúszó háztartások. Nem csoda, hogy ebben a gazdasági környezetben a háztartások helyzete is folyamatosan romlott. A családoknak egyre nehezebb volt elkerülniük a szegénységet. A magyar háztartások rendelkezésre álló jövedelme 2010-ben már negyedik éve csökkent folyamatosan. Különösen nagy volt a kontraszt ebben a többi V4-es országhoz képest, ahol évente 0,8 és 9,6 százalék közötti mértékben növekedett a háztartások jövedelme ezen időszak alatt. A magyar lakosság fogyasztása is zuhanórepülésben volt, 6,7 százalékkal csökkent 2009-ben, és 2010-ben sem tudott növekedni.

3. 2010 utáni gazdasági folyamatok Magyarországon

A fejezet felépítése. Ebben a fejezetben a 2010 utáni gazdasági folyamatokat vizsgáljuk. Az első alfejezet az államháztartási deficitet és az államadósságot veszi górcső alá. Itt a hiány és az államadósság alakulása mellett az adósság szerkezetét is elemezzük. A második alfejezet a magyar adópolitikát teszi fókuszba. A személyi jövedelemadó, a társasági nyereségadó és az általános forgalmiadó alakulását egyenként és összességében is áttekintjük, majd az adóék tendenciáit vizsgáljuk. A harmadik alfejezet a kamatkörnyezetet elemzi. A rövid és hosszú kamatok alakulása mellett a kormány iránti bizalom ezzel szorosan összefüggő változásait is megvizsgáljuk. A negyedik alfejezet a nem állami adósság alakulását mutatja be. Itt a vállalati és a lakossági hitelek trendjeit is górcső alá vesszük. Az ötödik alfejezet hazánk gazdasági teljesítményét elemzi. Itt a reál GDP trendjeit mutatjuk be. A hatodik alfejezet a foglalkoztatás alakulását tekintti át. Végül a hetedik alfejezet a lakosság helyzetének megváltozására fókuszál. A minimálbér, a bérminimum, a szegénység, a jövedelem alakulása után a fogyasztás trendjét elemezzük.

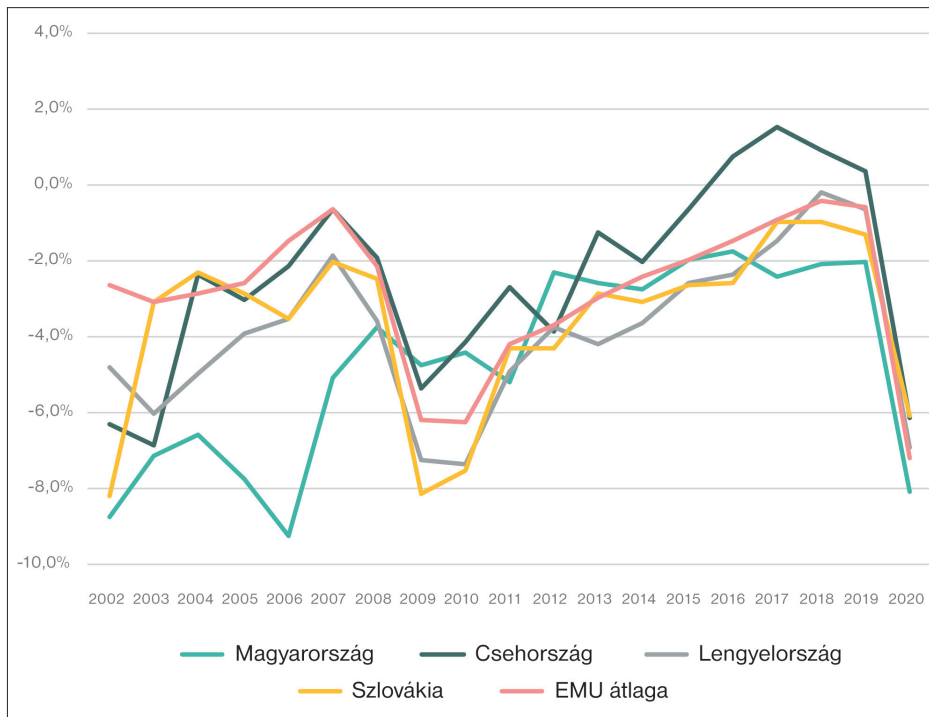
Az elemzés logikai kerete. A fenti mutatók alakulását önmagában is megvizsgáljuk, fontosabb kérdés azonban, hogy ezen indikátorok hogyan mozogtak a többi V4-es ország, illetve az EMU átlaga viszonylatában. A munka célja az, hogy bemutassa, milyen területen mennyire sikerült közelednie a hazai mutatóknak a legfejlettebb európai országok értékeihez.

3.1 Deficit és államadósság

A hiány sikeres lefaragása. 2010-ben az államháztartási hiány már két teljes kormányzati ciklus óta volt folyamatosan a 3 százalékos maastrichti kritérium felett. A 2010-ben hivatalba lépő új kormány egyik fontos feladata a hiány elfogadható szintre történő csökkentése volt. A magyar kormány sikeresen abszolválta a feladatot, és 2012-től egészen 2019-ig, a Covid-válság előtti utolsó évig tartani tudta a hiánycélt. A GDP-arányos deficit 2020-as elszaladása alapvetően két tényezőre vezethető vissza. Egyfelől a GDP (világszinten tapasztalható) összeomlása jelentősen csökkentette a mutató nevezőjét. Másfelől a megugró hiány megemelte a tört számlálóját. Ez utóbbi részben a gazdasági szereplők alacsonyabb aktivitása és így adófizetési képessége, részben az állam gazdaságvédelmi intézkedései miatti adó- és járulékcsökkentések okozta bevételkiesés, valamint a támogatások miatti kiadásnövekedés eredője volt. Kiemelendő ugyanakkor, hogy 2020-ban a még soha nem tapasztalt leállások ellené-

re sem volt olyan magas a GDP-arányos hiánya Magyarországnak, mint 2002-ben vagy 2006-ban, két olyan évben, melyeket világszinten jóval kedvezőbb makrogazdasági környezet jellemzett. Mindezek alapján kijelenthető, hogy 2010 után sikerült a magyar költségvetési fegyelmet megvalósítani és fenntartani (1. ábra).

1. ábra: GDP-arányos deficit alakulása a V4-es országokban és az EMU-ban¹

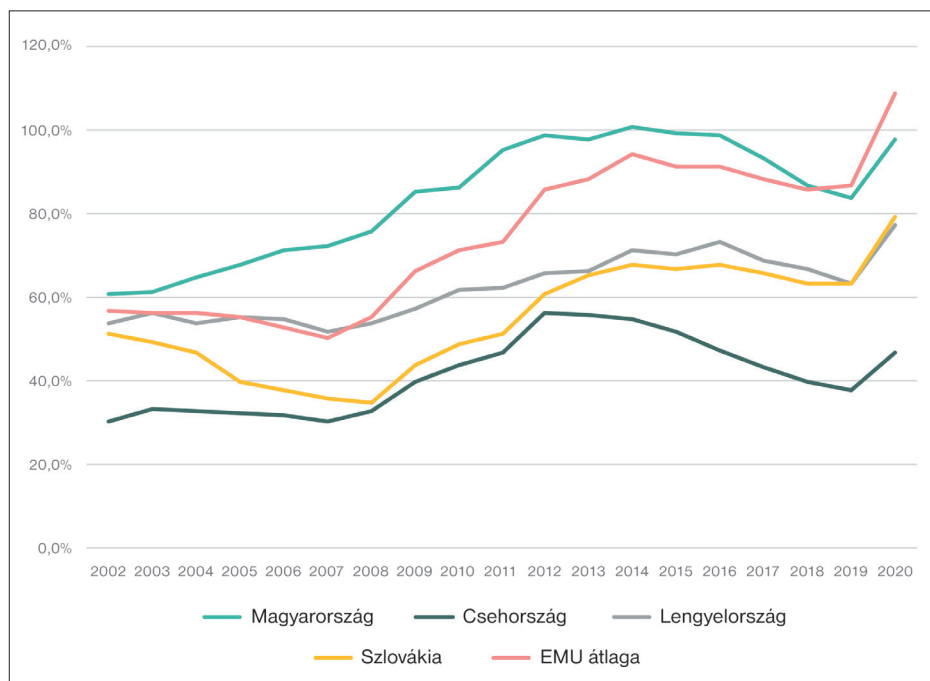

Konvergencia az EMU-hoz. Mint azt az 1. grafikon is mutatja, hazánk pont abban a két évben, 2009-ben és 2010-ben élt restriktívebb fiskális politikával, amikor a válság miatt pont ennek ellenkezője lett volna optimális. Másrészt az is lászik az ábrán, hogy a 2008 előtti felelőtlen költekzés évei 2010 után egyszer sem tapasztalhatók. A 2010 utáni magyar kormányok államháztartási hiány terén együtt mozogtak Európa legfejlettebb országaival.

¹ OECD 2002–2020.

Államadósság csökkenő pályára állítása. 2011 után a fiskális fegyelemnek hála sikerült megtörni a magyar eladósodottság növekvő trendjét is. 2011-re hazánk GDP-arányos államadóssága nemcsak a V4-es országok között, de a legfejlettebb nyugati országokhoz képest is kimagaslónak számított. 2010 és 2020 között a csehek után a magyar mutató alakulása volt a legkedvezőbb. Magyarország adósságmutatója a 2010 előtti divergencia után 2010 után konvergált a V4-es átlaghoz, az EMU átlagához képest pedig fordított, 2020-ra a hazai mutató már kedvezőbb volt a Monetáris Unió középértékénél (2. ábra).

2. ábra: GDP-arányos államadósság alakulása a V4-es országokban és az EMU-ban²

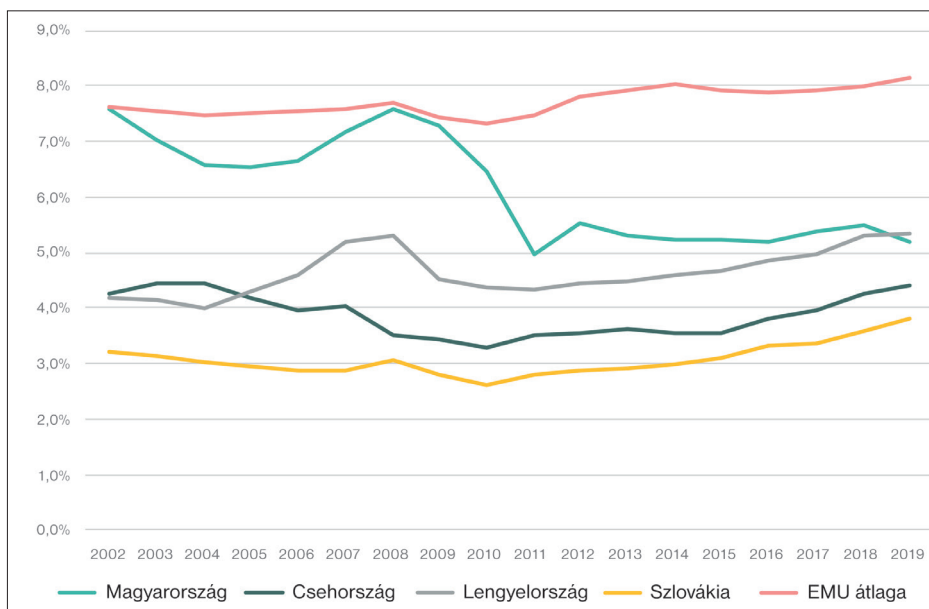
Átlag feletti államadósságból átlag alatti. Jól látható, hogy a 2010 előtti divergencia, azaz a relatív adósságunk növekedése 2011 után konvergenciába fordult. Sőt, 2020-ra Magyarország eladósodottsága több mint 10 százalékponttal volt kedvezőbb az EMU átlagánál.

² OECD 2002–2020.

3.2 Adópolitika

Kedvezőbb szja-rendszer. 2010 előtt a magyar munkavállalók GDP-arányosan annyi személyi jövedelemadót fizettek, mint a legfejlettebb nyugati országok lakói, a többi V4-es országhoz képest pedig kiugróan magas volt az adóztatás hazai szintje. A 2010 utáni magyar kormányok jelentős mértékben csökkentették a dolgozók adóterheit. A 2010 előtti kétkulcsos rendszert, ahol a magasabb ráta 40 százalék környékén volt, 2011-ben egykulcsos, 16 százalékos szja váltotta, melynek rátáját 2016-ban 15 százalékra csökkentették. A változtatásokkal elértük, hogy mára a magyar munkavállalók terhei jóval alacsonyabbak az EMU átlagánál, egyben elérték a többi V4-es országban mérhető szintet. Az adóterhek csökkentése olcsóbbá tette a magyar munkaerőt a cégek számára (azaz vonzóbbá tette a magyarok foglalkoztatását), egyben a bruttó bér nagyobb részét hagyta a dolgozónál (így őket is motiváltta tette, hogy bekapcsolódjanak a munka világába). Az szja egykulcsossá tétele emellett hatványozottan javította a magasabb hozzáadott értékű munkavállalók motivációját a teljesítményük növelésére és/vagy a hazatelepülésre (3. ábra).

3. ábra: Személyi jövedelemadó bevételek a GDP arányában³

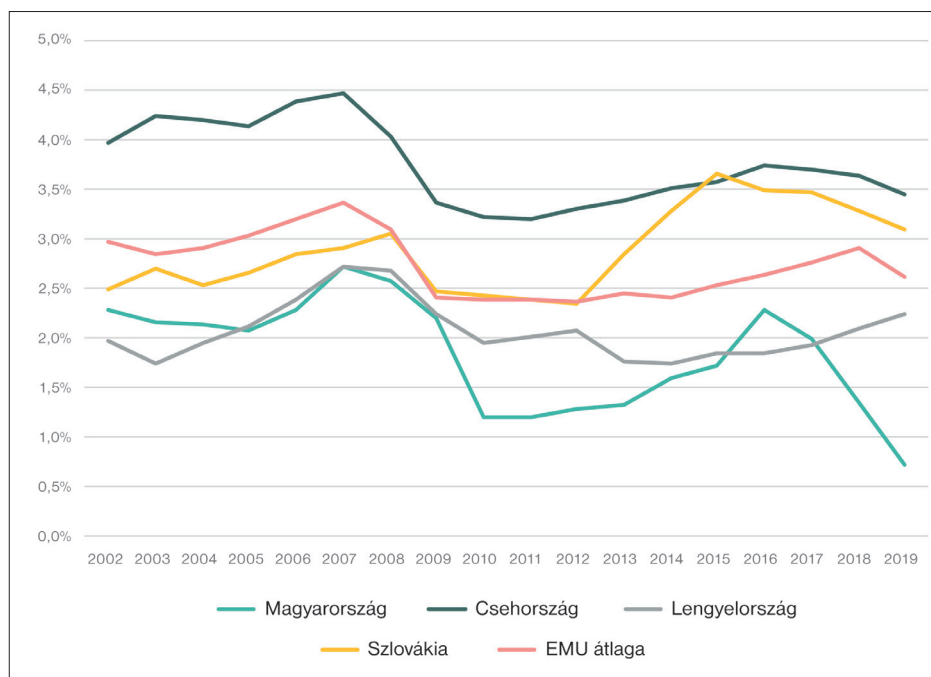

³ OECD 2002–2019.

Gazdasági tevékenységet ösztönző nyereségadó. A GDP-arányos társasági nyereségadó bevételek 2002 és 2009 között is alacsonynak volt mondhatóak. A magyar érték a lengyel mellett a régiós sáv alsó határánál helyezkedett el. A 2010-ben 19 százalékos nyereségadó-kulcsot a 2010 utáni magyar kormányok 9 százalékra csökkentették. Az adókulcs csökkentése vonzóvá tette hazánkat a külföldi vállalkozások számára, és motiválóbb volt a hazai vállalkozók számára is. 2019-ben a magyar állam adóbevételeinek jóval kisebb része származik nyereségadóból, mint a többi V4-es ország esetében (4. ábra).

4. ábra: Társasági nyereségadó bevételek a GDP arányában⁴

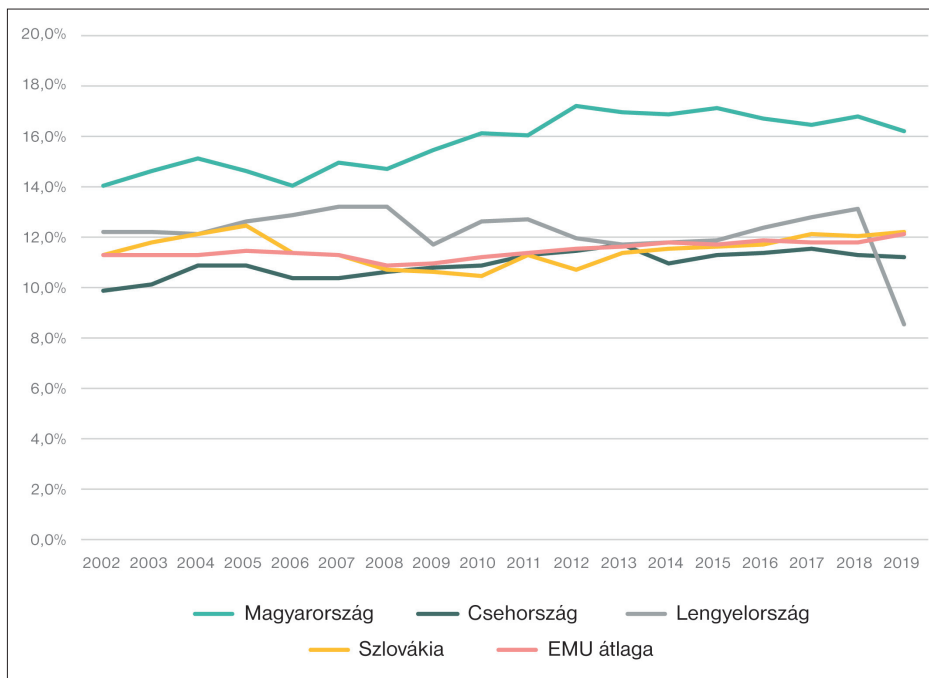

Az adórendszer fókusza a fogyasztáson. A fogyasztási adók a teljes vizsgált időszakban a legfontosabb adóbevételi forrásai voltak a magyar költségvetésnek a három adónem (szja, tánya és áfa) tekintetében. Emellett a GDP-arányos áfabevételek tekintetében a magyar érték messze magasabb, mint a régiós érték vagy az EMU átlaga. A 2010 utáni növekedésnek

⁴ OECD 2002–2019.

az oka az, hogy 2012-ben hazánk a legmagasabb kulcsot a korábbi 25 százalékról 27 százalékra emelte (5. ábra).

5. ábra: Áfabevételek a GDP arányában⁵

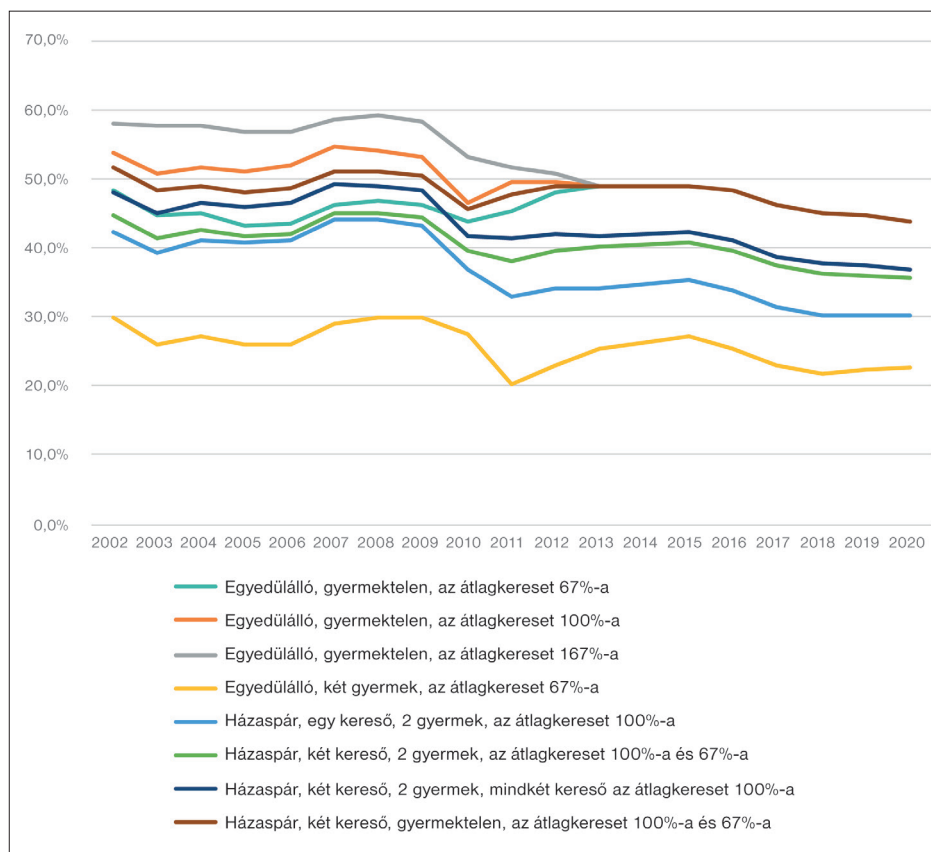
Teljes adóteher csökkenése. Ha a három fenti adónem teljességét nézzük, akkor megállapíthatjuk, hogy hazánk 2010-ben magas adóteherrel működött a V4-en belül. Ami még ennél is érdekesebb azonban, az az, hogy ezen mutató tekintetében még a fejlett nyugati országokhoz képest is magasabb volt a honi adóteher. Ráadásul 2002 és 2009 között tendenciájában egyre jobban meghaladták a relatív magyar adóbevételek a Monetáris Unióban mért szintet. Ez a trend 2009 után megtört és csökkenésre váltott. Míg 2009-ben a három adónem GDP-arányos bevétele itthon több mint 4 százalékponttal volt magasabb, mint a fejlett nyugati országokban, addig 2019-re Magyarországon már alacsonyabb lett a teljes adóteher, körülbelül 1 százalékponttal.

Mindenki több pénzt vihet haza. A 2010 utáni adócsökkentésekből minden társadalmi csoport profitált, függetlenül attól, hogy egyedülálló volt

⁵ OECD 2002–2019.

vagy házasságban élt, hogy volt gyermeke vagy sem, vagy hogy mennyit keresett. 2002 és 2009 között több honfitársunk adóéke (munkájának teljes adóterhe) emelkedett, így például az egyedülálló, gyermektelen, az átlagkereset 167 százalékát keresőké; az egyedülálló, két gyermeket nevelő, az átlagkereset 67 százalékát keresőké; az átlagbéren dolgozó kétgyermekes egykeresős házaspároké és az átlagbért kereső kétgyermekes átlagbéren dolgozó házaspároké is. Ezzel szemben 2010 és 2020 között minden kategóriában mérséklődött az adóék mértéke. A csökkenés átlagos értéke 4,3 százalékpont volt, ami azt jelenti, hogy az adóteher egytizedével lett kevesebb az elmúlt tíz év alatt (6. ábra).

6. ábra: Magyar adóékek alakulása⁶

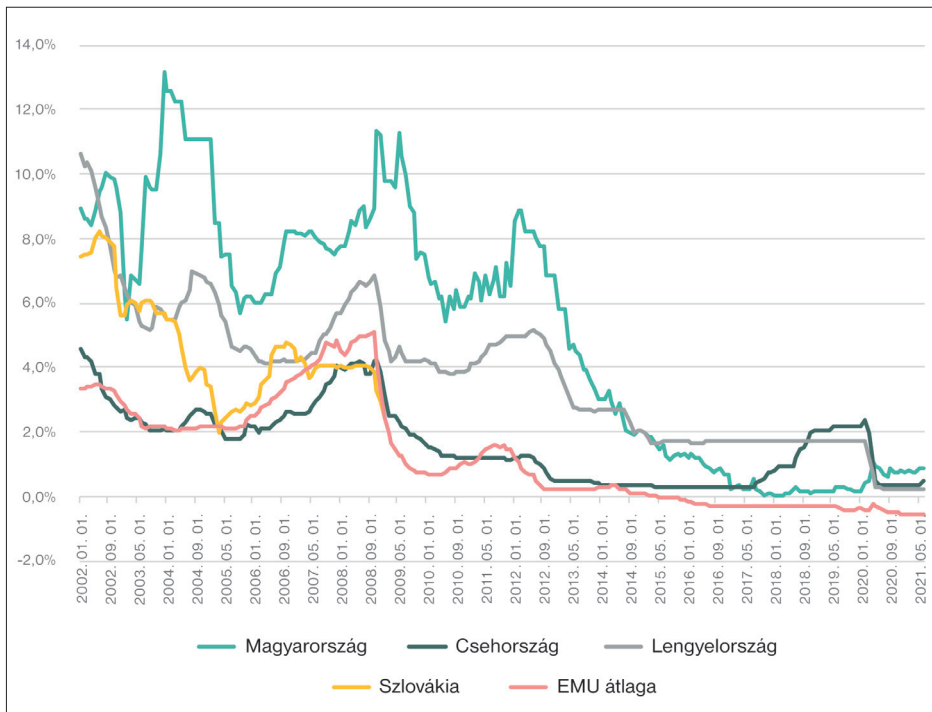

⁶ OECD 2002–2019.

3.3 Kamatok

Jelentős kamatcsökkentés. 2002 és 2010 között a hazai rövid lejáratú hitelek kamata 6 és 13 százalék között ingadozott. Ezek az értékek a többi V4-es ország szintjének 2-6-szorosai voltak, azaz kiemelkedően magasnak számítottak. A magas kamatok természetesen nem segítették a beruházásokat, a gazdasági növekedést, és komoly anyagi nehézséget okoztak a hazai lakosságnak is. 2012 után – az MNB új monetáris tanácsának és 2013-tól új vezetésének hála – a rövid kamatok csökkenő pályára álltak, és mára már kifejezetten alacsonynak számítanak. A 2017 és 2020 közötti időszakban pedig a V4-ek között is az egyik legalacsonyabb értéket vették fel. Ezzel párhuzamosan az EMU-hoz képest 2010 előtt roppant magas, 3-11 százalékpontos kamatfelár is stabilan 2 százalékpont alá csökkent (7. ábra).

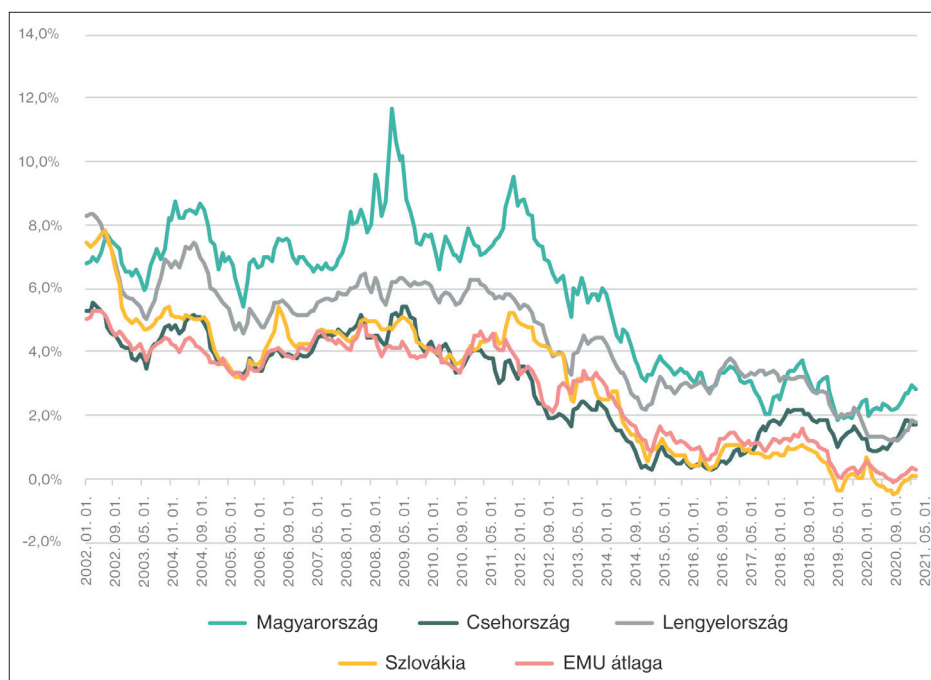
7. ábra: A rövid távú kamatok alakulása⁷

⁷ OECD 2002–2021.

Ösztönző kamatkörnyezet. 2002 és 2010 között a hosszú lejáratú hitelek kamatlába Magyarországon – a rövidhez hasonlóan – nagyon magasnak számított, 5-12 százalék között ingadozott. Ezek az értékek komoly mértékben fogták vissza a hosszú távú beruházásokat, és így a növekedési potenciált is, emellett a lakosságot a svájcifrank-hitelek felé hajtották. 2010 után a hosszú kamatok is csökkenő pályára álltak, és mára már ezek is alacsonynak számítanak. Ezzel párhuzamosan 2010 után a legfejlettebb európai országokhoz képest fizetett kamatfelárunk is csökkenő trendre váltott a 2010 előtti növekedés után (8. ábra).

8. ábra: A hosszú távú kamatok alakulása⁸

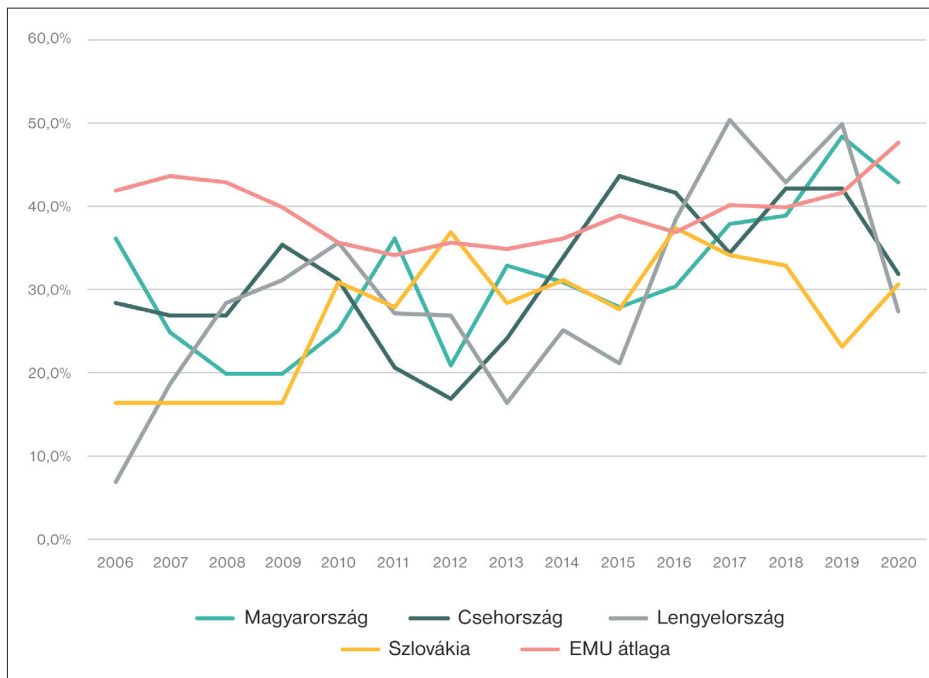

Jelentősen javuló megítélés. A fenti folyamatok azért történhettek meg, mert a kedvezően alakuló makropálya elismeréseként a bizalom megnövekedett a magyar kormányval szemben. A 2010 előtti csökkenő bizalom 2010 után emelkedő trendvonal mentén kezdett mozogni. Ennek eredményeképp, míg 2010-ben a V4-en belül a magyar kormány élvezhette a

⁸ OECD 2002–2021.

legkisebb bizalmat, addig mára egyértelműen a legnagyobb respekt övezi Magyarország kormányának tevékenységét. A magyar bizalmi mutató értéke uniós szinten is jónak számít, olyan országok állnak mögöttük e tekintetben, mint Belgium, Franciaország, Görögország, Lettország, Olaszország és Spanyolország (9. ábra).

9. ábra: Bizalom a kormány iránt⁹

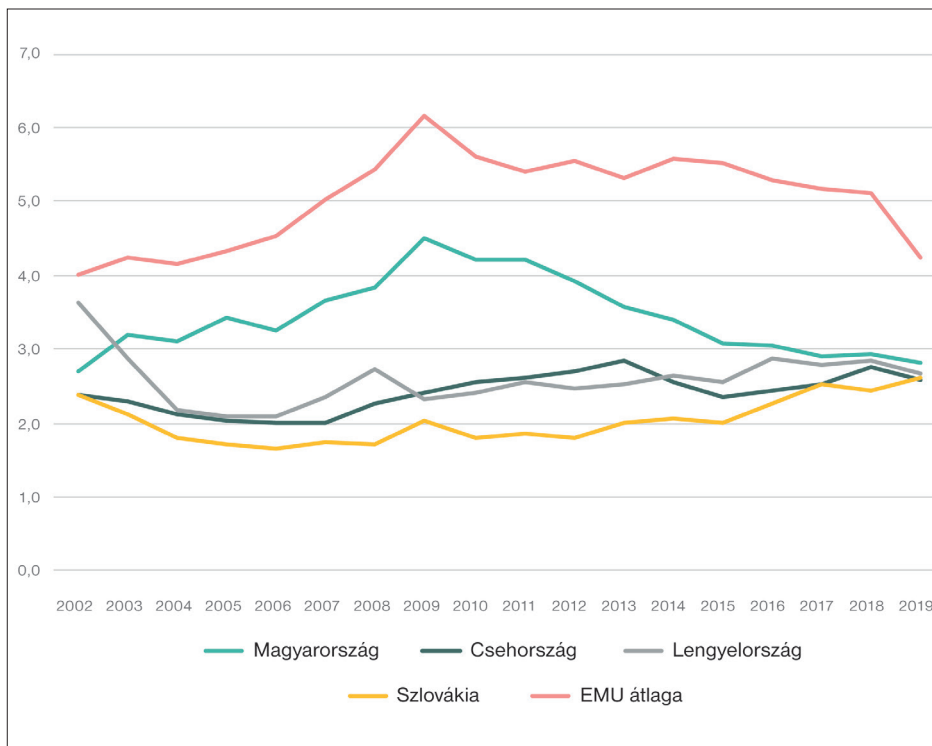

3.4 Adósság

Komoly mértékben javult a vállalatok pénzügyi helyzete. 2010 előtt a magyar vállalatok csak hitelekből voltak képesek talpon maradni. A hazai cégek relatív adósságának közel duplázása éles ellentétben volt a régiós folyamatokkal, ahol a mutató csökkent vagy stagnált. 2010-től kezdve sikerült megtörni a negatív hazai trendet, és mára a magyar cégek eladósodottsági mutatói újra belesimultak a V4-es országok értékeibe (10. ábra).

⁹ OECD 2006–2020.

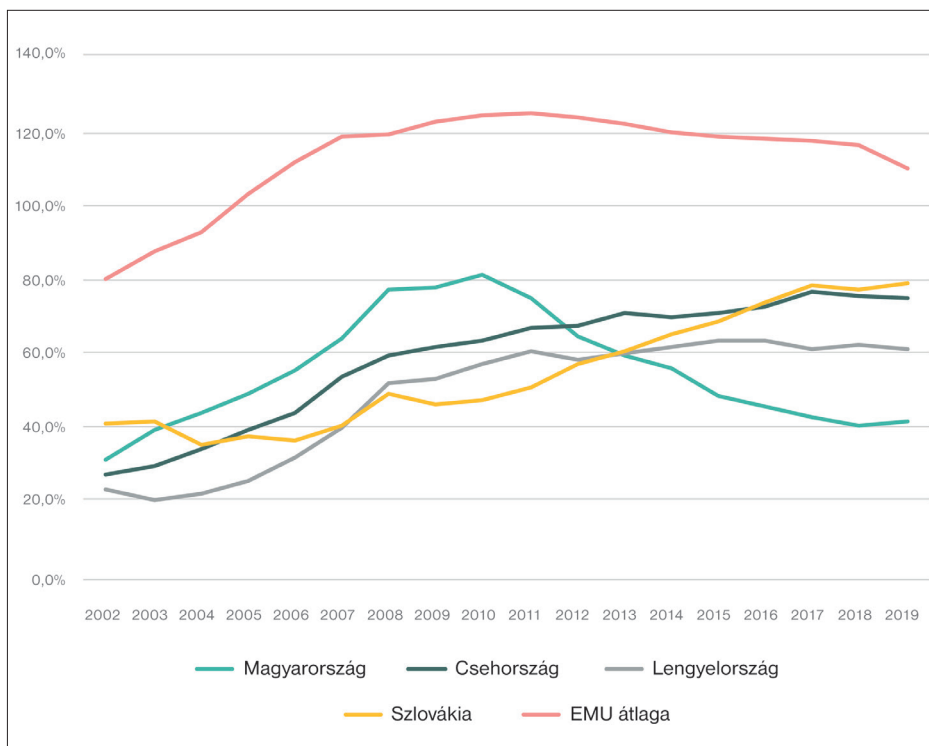
10. ábra: Nem pénzügyi vállalkozások hitelállománya a bruttó nyereség arányában¹⁰

Jelentősen csökkenő lakossági eladósodottság. A magyar lakosság 2010 előtt ugyancsak hitelekkel próbálta fenntartani életminőségét. Ennek folyományaként honfitársaink 2002-es V4-en belül átlagos relatív eladósodottsága 2010-re közel megháromszorozódott, és messze a legmagasabb volt a régióban. 2010 után a svájcifrank-hitelek okozta nehézségek miatt a magyarok motiváltak is voltak a hitelek visszafizetésére, mely törekvést az állam és a Magyar Nemzeti Bank is támogatta (árfolyamgát, előtörlesztés, devizahitelek kivezetése). Mindezek következtében a magyar lakosság relatív eladósodottsága nagyjából megfeleződött. Kijelenthetjük tehát, hogy 2010 után már nem kellett újabb és újabb hitelek a magyarok életszínvonalának fenntartásához és növeléséhez (11. ábra).

¹⁰ OECD 2002–2019.

11. ábra: Lakossági hitelek a GDP arányában¹¹

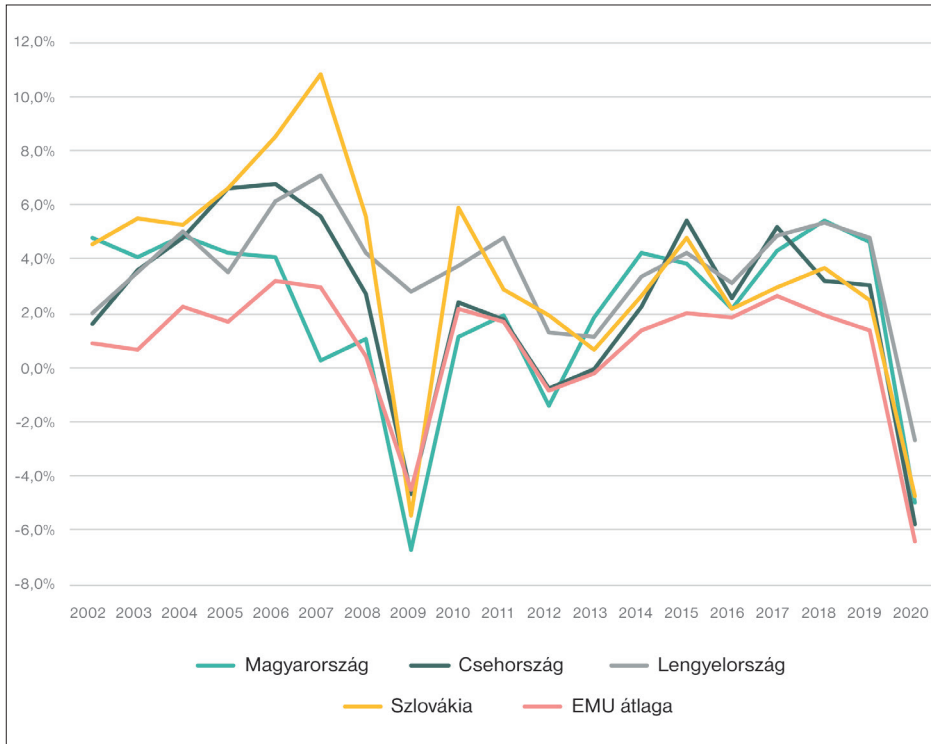
3.5 Gazdasági teljesítmény

Felpörgő gazdasági teljesítmény. A magyar gazdaságot 2002-ben a legerősebb növekedés jellemezte a régióban, egyben gyorsan konvergált a fejlett európai országokhoz is. Ez a helyzet teljesen megfordult a 2010 előtti évekre. A 2006 és 2010 közötti öt év mindegyikében hazánk produkálta a leglassabb növekedést a V4-es országok között. Több évben még az EMU bővülési ütemét is alulmúltuk, azaz konvergencia helyett növekedett a lemaradásunk a legfejlettebb országokhoz képest. 2012 után azonban a magyar gazdaság motorja újból erősen pörgött, és a konvergencia is újra visszatért (12. ábra).

¹¹ OECD 2002–2019.

12. ábra: A reál GDP növekedése¹²

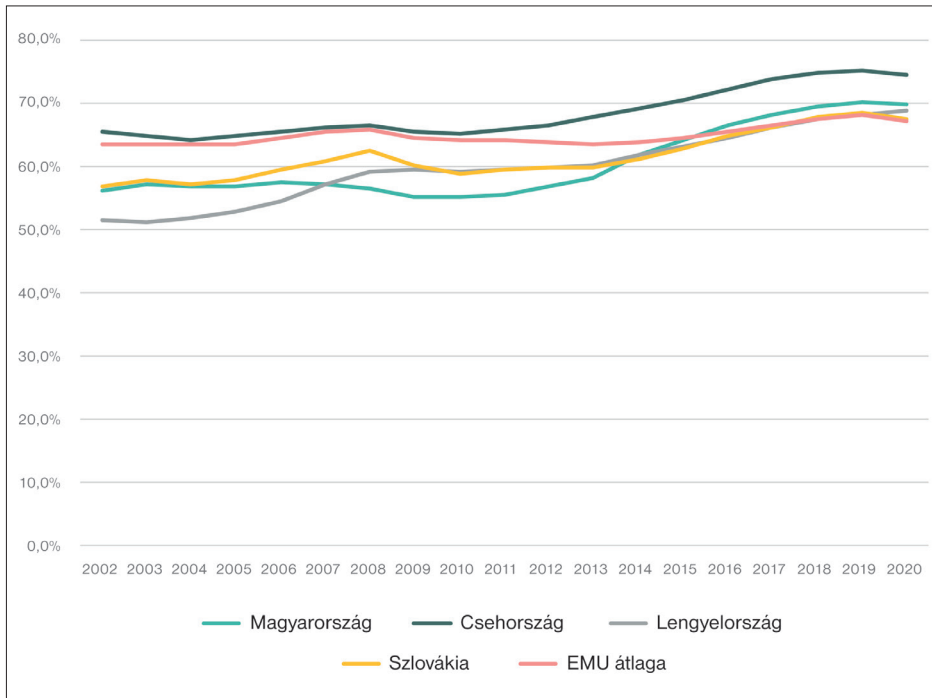

3.6 Foglalkoztatás

Kiemelkedő foglalkoztatási bővülés. A magyar foglalkoztatottság párhuzamosan alakult a gazdasági folyamatokkal. Míg 2010 előtt egész Európában egyedülálló módon csökkent a hazai foglalkoztatottság, addig 2010 után nálunk volt a legmagasabb a növekedés mértéke. Mindez egyben azt is jelentette, hogy 2010 után a V4 egyértelmű sereghajtójából a régió második helyére hozta fel a gazdaságpolitika Magyarországot. Ez segített abban is, hogy a Monetáris Unióhoz képesti közel 10 százalékpontos lemaradásunkat teljesen lefaragjuk, sőt, 3 százalékpont körüli előnyre fordítsuk (13. ábra).

¹² OECD 2002–2020.

13. ábra: Foglalkoztatási ráták alakulása¹³

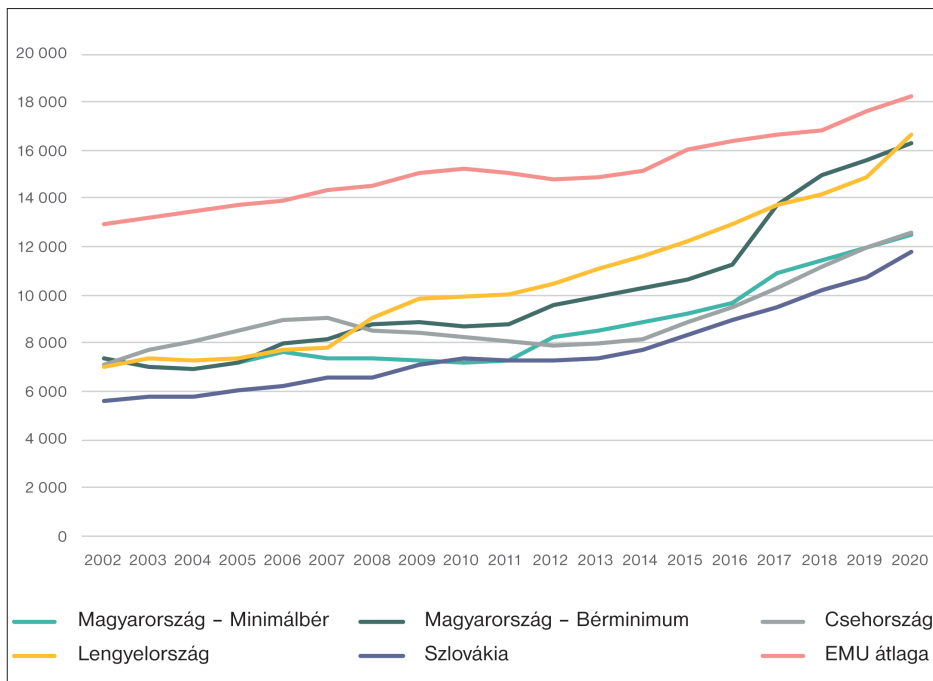

3.7 A lakosság helyzete

Gyorsan növekvő minimálbér és bérminimum. Minimálbér tekintetében hazánk 2010 előtt hasonló pályát járt be, mint sok más gazdasági mutató tekintetében, éllovasból sereghajtók lettünk. A dollárban, vásárlóerő-paritáson számított minimálbér nálunk volt a legmagasabb a V4-en belül 2002-ben, ám 2010-re utolsó helyre kerültünk. Mára a hazai minimálbér régiósan a második helyért versenyez, míg a legalább középfokú végzettséget igénylő munkakörök tekintetében (bérminimum) a régió első helyéért vagyunk erős versenyben. Ami azonban ennél is fontosabb, a 2010 előtti divergencia után 2010-től jelentős mértékben konvergáltak a magyar minimálbérek az EMU átlagához, bérminimum tekintetében pedig már csak 10 százalékpont a lemaradásunk (14. ábra).

¹³ OECD 2002–2020.

14. ábra: Minimálbérek alakulása, kiegészítve a magyar bérminimummal (USD, PPP)¹⁴

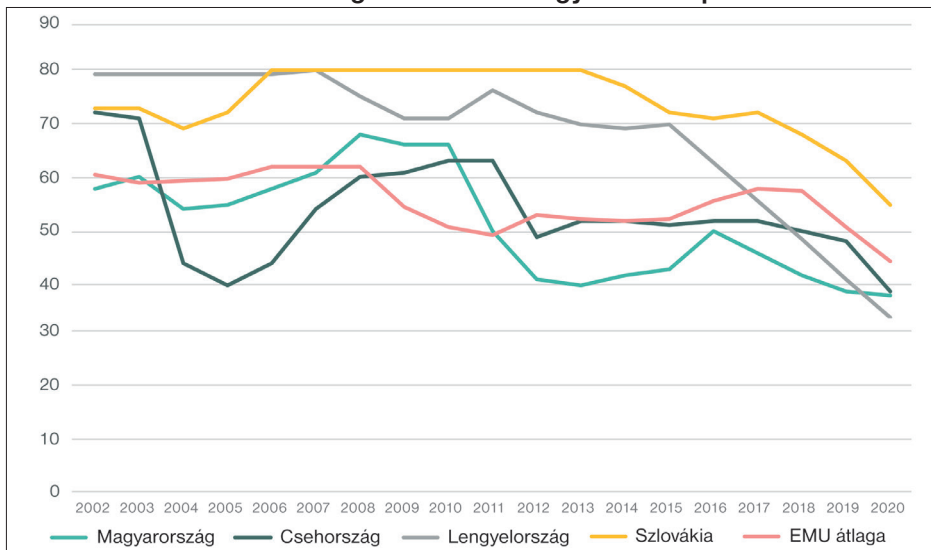

Javuló szegénységi mutatók. A minimálbér jelentős emelkedése hatékonyan segítette a családok élethelyzetét. 2010-ben még heti 66 óra kellett ahhoz, hogy egy két gyermekes, minimálbéren alkalmazott pár kitörjön a szegénységből, 2020-ban azonban már 39 óra is elég volt ehhez (15. ábra).

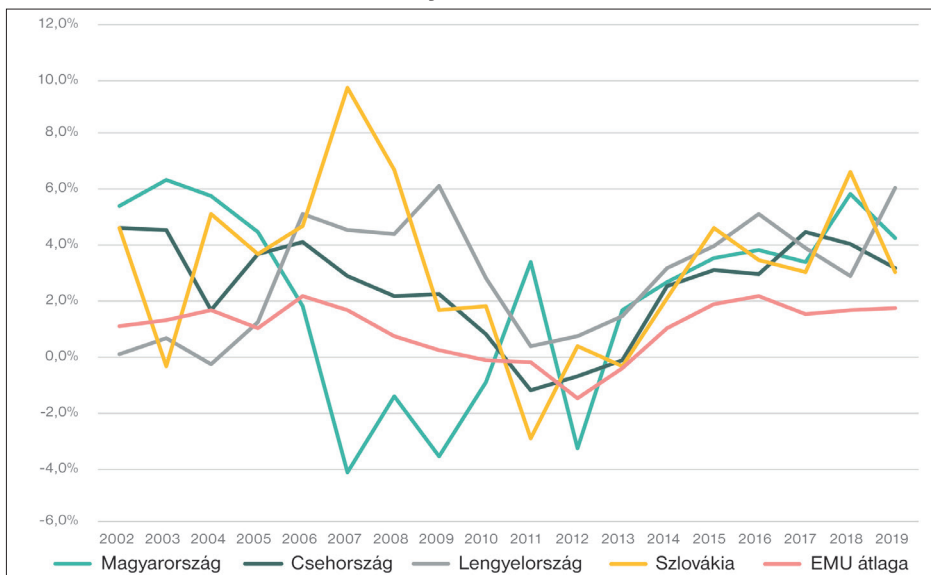
Jövedelmi konvergencia a nyugathoz. Hasonló folyamatoknak lehetünk tanúi a háztartások dollárban, vásárlóerő-paritáson számított jövedelmének alakulásánál. 2007 és 2010 között minden egyes évben csökkent a magyar mutató, miközben a többi V4-es országban egyetlen évben sem esett a háztartások jövedelmének reálértéke. Ebben a négy évben évről évre egyre jobban lemaradtunk a fejlett európai országoktól is. 2010 után Magyarország mutatója ismét emelkedni kezdett, és újra konvergálni tudott a nyugati jövedelmi szintekhez (16. ábra).

¹⁴ OECD 2002–2020; KSH 2002–2020.

15. ábra: Szegénységből való kitöréshez szükséges heti munkaórák száma minimálbéren foglalkoztatott kétgyermekes pár esetében¹⁵

16. ábra: A háztartások dollárban, vásárlóerő-paritáson számított rendelkezésre álló jövedelmének változása¹⁶

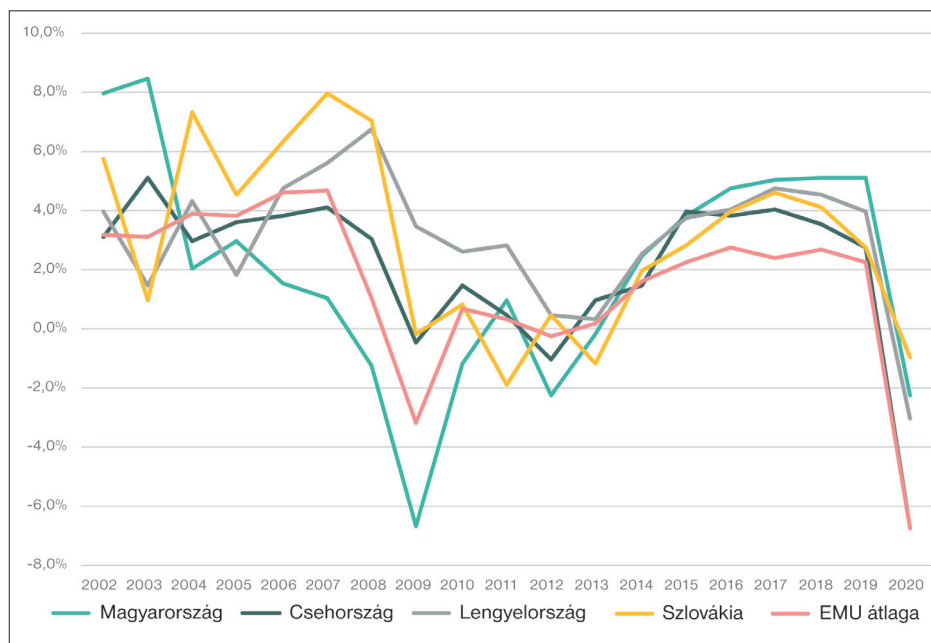

¹⁵ OECD 2002–2020.

¹⁶ OECD 2002–2020.

Dinamikusan bővülő fogyasztás. A magánfogyasztás alapvetően együtt mozgott a rendelkezésre álló jövedelemmel. 2010 előtt egyre lassabb növekedés, sőt, a 2008 és 2010 közötti három évben csökkenés jellemezte a magyar mutatót, míg 2010 után egészen 2019-ig emelkedni tudott a mutató értéke, a dinamikát csak a Covid-válság tudta megtörni. A 2016 és 2019 közötti négy évben a magyar háztartások fogyasztása emelkedett a legnagyobb mértékben a régióban. Az EMU-hoz képest 2004 és 2010 közötti hét év mindegyikében visszaesett hazánk, ám 2014-től kezdve szinte minden egyes évben növelni tudtuk a konvergencia sebességét (17. ábra).

17. ábra: A magánfogyasztás reálértékének változásai¹⁷

4. Összefoglalás

Magyarország 2010 után sikeres volt az államháztartási hiány lefaragásában, emellett a 2008 előtti divergenciát követően költségvetési fegyelem tekintetében is tartósan konvergálni tudott a fejlett európai országokhoz,

¹⁷ OECD 2002–2020.

mely trendet a 2020-as koronavírus-válság sem tudta megtörni. A pozitív költségvetési folyamatok segítettek csökkenő pályára állítani a GDP-arányos államadósságot is, sőt, az Európai Monetáris Unióhoz képest túl magas adósságunkat 2020-ra sikerült az EMU átlaga alá vinni. Az önfinszírozási program sikerének következtében az elmúlt kilenc évben jelentősen megnőtt a lakosság által birtokolt állampapírok állománya.

Adópolitika tekintetében a régiós szinten legmagasabb szja-bevételeket sikerült jelentősen csökkenteni, ami segített a magyar munkaerő versenyképességének növelésében is. A vállalati nyereségadó tekintetében is sikerült növelni hazánk vonzerejét. Bár az áfa korábban is jelentős szerepe nőtt valamennyit, a GDP-arányos teljes adóteher abszolút és relatív értelemben is jelentősen csökkent. A globális adómérséklés előnyeit minden vizsgált társadalmi csoport élvezni tudta, az adóék minden kategória esetében csökkent 2010 óta.

2010 óta jelentős mértékben csökkentek a rövid és hosszú kamatok is, ez könnyebbé és olcsóbbá tette a beruházások finanszírozását és a lakossági terheket is. A kamatszint és az EMU-hoz képest fizetett kamatfelár csökkenése a kormánnyal szembeni bizalommal párhuzamosan következett be. A vállalatok és a lakosság pénzügyi terheinek mérséklődését a kamatszintek mellett az eladósodottság jelentős csökkenése is segítette.

A fentiek következtében jelentős mértékben javult Magyarország GDP-növekedési mutatója mind önmagában, mint az EMU-hoz képest. Ezzel párhuzamosan Európában legnagyobb mértékben sikerült növelni hazánk foglalkoztatási mutatóját is. Az EMU-hoz képest mért 2010 előtti jelentős foglalkoztatási hiányt is sikerült foglalkoztatási többletre változtatni.

A magyar lakosság helyzete minden mutató szerint jelentősen javult. Dinamikusan emelkedett a minimálbér és a bérminimum, jelentősen javult a szegénységi mutató, a magyar jövedelmek a 2010 előtti divergenciát követően az elmúlt években újra konvergáltak a fejlett európai szintekhez, és mindennek köszönhetően kiemelkedő ütemben bővült a hazai fogyasztás is.

Összességében megállapítható, hogy míg 2010 előtt számos mutató tekintetében lemaradtunk, leszakadtunk a fejlett európai országoktól és a V4-es régiótól egyaránt, addig 2010 után Magyarország újra a növekedés, a gazdagodás és a fejlett országokhoz való konvergencia útjára lépett, a régió sereghajtójából több tekintetben is éllovasává vált.

Források

KSH: Minimálbér, közfoglalkoztatotti bérminimum, garantált bérminimum, 2002–2020: https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0069.html (letöltve: 2021. augusztus 5.).

MNB: A rezidens kibocsátású értékpapírok adatai kibocsátói és tulajdonosi bontásban 2002–2021: <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/xiii-ertekpapirok-es-tokepiaci-informaciok/a-rezidens-kibocsatasu-ertekpapirok-adatai-kibocsatoai-es-tulajdonosi-bontasban> (letöltve: 2021. augusztus 2.).

OECD: Employment rate, 2002–2020: <https://data.oecd.org/emp/employment-rate.htm> (letöltve: 2021. augusztus 5.).

OECD: General government debt, 2002–2020: <https://data.oecd.org/gga/general-government-debt.htm#indicator-chart> (letöltve: 2021. augusztus 2.).

OECD: General government deficit, 2002–2020: <https://data.oecd.org/gga/general-government-deficit.htm> (letöltve: 2021. augusztus 2.).

OECD: Household debt, 2002–2019: <https://data.oecd.org/hha/household-debt.htm> (letöltve: 2021. augusztus 4.).

OECD: Household disposable income, 2002–2019: <https://data.oecd.org/hha/household-disposable-income.htm> (letöltve: 2021. augusztus 6.).

OECD: Long-term interest rates, 2002–2021: <https://data.oecd.org/interest/long-term-interest-rates.htm#indicator-chart> (letöltve: 2021. augusztus 4.).

OECD: Non-Financial corporations debt to surplus ratio, 2002–2019: <https://data.oecd.org/corporate/non-financial-corporations-debt-to-surplus-ratio.htm> (letöltve: 2021. augusztus 4.).

OECD: Private Consumption (volume), 2002–2020: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=21765#> (letöltve: 2021. augusztus 6.).

OECD: Quarterly GDP, 2002–2020: <https://data.oecd.org/gdp/quarterly-gdp.htm> (letöltve: 2021. augusztus 5.).

OECD: Real minimum wages, 2002–2020: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RMW&fbclid=IwAR3G79RDXY6nGJe1oQWXbfymI5-Lht8fl3W3dfAYILYb3wpVSiBfH0uM-s> (letöltve: 2021. augusztus 5.).

OECD: Short-term interest rates, 2002–2021: <https://data.oecd.org/interest/short-term-interest-rates.htm#indicator-chart> (letöltve: 2021. augusztus 3.).

OECD: Taxing Wages, 2002–2020: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AWCOMP> (letöltve: 2021. augusztus 3.).

OECD: Tax on corporate profits, 2002–2019: <https://data.oecd.org/tax/tax-on-corporate-profits.htm#indicator-chart> (letöltve: 2021. augusztus 3.).

OECD: Tax on goods and services, 2002–2019: <https://data.oecd.org/tax/tax-on-goods-and-services.htm#indicator-chart> (letöltve: 2021. augusztus 3.).

OECD: Tax on personal income, 2002–2019: <https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm> (letöltve: 2021. augusztus 3.). OECD: Trust in government, 2006–2020: <https://data.oecd.org/gga/trust-in-government.htm#indicator-chart> (letöltve: 2021. augusztus 4.).

OECD: Working hours needed to exit poverty, 2002–2020: <https://data.oecd.org/benwage/working-hours-needed-to-exit-poverty.htm> (letöltve: 2021. augusztus 5.).